

АГРАРЛЫҚ СЕКТОРДА ИННОВАЦИЯЛАРДЫ ЕНГІЗУДІҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИЙ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ
FOREIGN EXPERIENCE OF INTRODUCING INNOVATIONS IN AGRICULTURAL SECTOR

А.М. АЛШЫНБАЙ*¹

Э.Ф.К., доцент

М.У. ДУЙСЕМАЛИЕВА²

Э.Ф.К., доцент

А.Б. ОТАРБАЕВА³

экономика ғылымдарының магистрі

¹Қазақ Еңбек және әлеуметтік қатынастар Академиясы, Алматы, Қазақстан

²әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

³Каспий Қоғамдық университеті, Алматы, Қазақстан

Kyka62@mail.ru

А.М. АЛШЫНБАЙ¹

к.э.н., доцент

М.У. ДУЙСЕМАЛИЕВА²

к.э.н., доцент

А.Б. ОТАРБАЕВА³

магистр экономических наук

¹Казахская Академия труда и социальных отношений, Алматы, Казахстан

²Казахский национальный университет им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан

³Каспийский общественный университет, Алматы, Казахстан

A.M. ALSHYNBAY¹

C.E.Sc., AssociatedProfessor

M.U. DUYSEMALIYEVA²

C.E.Sc., AssociatedProfessor

A.B. OTARBAYEVA³

Master of EconomicSciences

¹Kazakh Academy of Labor and Social Relations, Almaty, Kazakhstan

²Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

³Caspian University, Almaty, Kazakhstan

Аңдатпа. Ғылыми зерттеулер нәтижелерін өндіріске енгізу жолымен коммерцияландыру тиімді жүзеге асырылатын нарықтық экономикасы дамыған елдерде агроөнеркәсіптік өндірістің және ең алдымен оның басты құрамдас бөлігі – ауыл шаруашылығының ерекшеліктерімен негізделген өзінің ерекшелігі бар аграрлық сектордағы инновациялық процесті басқару проблемаларын шешудің үлкен тәжірибесі жинақталған. Мақалада инновация саласындағы кәсіпорындардың белсенділігін арттырудың шетелдік тәжірибесі қарастырылған, инновациялық қызметті ұйымдастырудың негізгі мақсаттары, міндеттері мен принциптері, инновациялық саясатты жүзеге асыру әдістері ашылған. Өртүрлі сегменттер: ғылыми, ғылыми-технологиялық орталықтар, технопарктер, технополистер мен ғылымды қажетсінетін өнімді шығаруға мамандандырылған жүйелер түрінде жаңартылған инфрақұрылымды қалыптастыру мен дамытудың рөлі байқалады. Ішкі және сыртқы нарықтарда сұранысқа ие бәсекеге қабілетті тауарларды алуға қаржы қаражатын салатын инвесторларды ынталандыру жөніндегі шаралардың маңызы зор, сондай-ақ жаңалықтарды пайдаланатын агроқұрылымдар үшін жеңілдіктер тиімді болады. Жаңалықтарды кеңінен қолдану орта кәсіпкерліктің жоғары технологиялық субъектілеріне қазіргі заманғы техниканы сатып алуға, төмен шығындармен жоғары техникалық деңгейде кеңейтілген өндіріс пен әзірлемелерді жүргізуге мүмкіндік береді. Авторлар жаңашыл қозғалыс елдің агроөнеркәсіптік кешені үшін шешуші мәнге ие деп санайды, себебі ол оны нақты жаңғыртуды жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Аннотация. В странах с развитой рыночной экономикой, где эффективно осуществляется коммерциализация результатов научных исследований путем их внедрения в производство, накоплен большой опыт решения проблем управления инновационным процессом в аграрном секторе, имеющего свою специфику, обусловленную особенностями агропромышленного производства, и, прежде всего, его главной составляющей – сельского хозяйства. В статье рассмотрен зарубежный опыт повышения активности предприятий в сфере инноваций, раскрыты основополагающие цели, задачи и принципы организации инновационной деятельности, методы реализации инновационной политики. Отмечается роль формирования и развития обновленной инфраструктуры в виде различных сегментов: научных, научно-технологических центров, технопарков, технополисов и систем, специализированных на выпуске наукоемкой продукции. Важное значение имеют меры по стимулированию инвесторов, вкладывающих финансовые средства в получение конкурентоспособных товаров, пользующихся спросом на внутреннем и внешнем рынках, также эффективны льготы для агроформирований, использующих нововведения. Широкое применение новшеств позволяет высокотехнологичным субъектам среднего предпринимательства приобретать современную технику, вести расширенное воспроизводство и разработки на высоком техническом уровне с низкими затратами. Авторы считают, что новаторское движение имеет решающее значение для агропромышленного комплекса страны, поскольку позволяет осуществлять его реальную модернизацию.

Abstract. In countries with developed market economies, where the commercialization of the research results is effectively carried out through their introduction into production, extensive experience has been accumulated in solving problems of innovation process management in agricultural sector, which has its own specifics due to the specifics of agro-industrial production, and, above all, its main component - agriculture. The article examines foreign experience of enhancement of enterprises in the field of innovation, reveals the fundamental goals, objectives and principles of organizing innovation activity, methods of implementing innovation policy. The role of the formation and development of the updated infrastructure in the form of various segments is noted: scientific, scientific and technological centers, technoparks, technopolises and systems specialized in production of science-intensive products. Measures aimed to stimulate investors who invest in obtaining competitive goods that are in demand on domestic and foreign markets are of great importance; incentives for agricultural companies that use innovations are also effective. The widespread use of innovations allows high-tech medium-sized businesses to acquire modern equipment, provide expanded reproduction and development at high technical level at low costs. The authors believe that innovative movement is of decisive importance for the country's agro-industrial complex, since it provides its real modernization.

Түйінді сөздер: агроөнеркәсіптік кешен, шетелдік тәжірибе, инновациялық белсенділік, инфрақұрылым, ғылымды қажетсінетін өнім, мемлекеттік басқару, инвесторлар, бәсекеге қабілеттілік, тиімділік.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, зарубежный опыт, инновационная активность, инфраструктура, наукоемкая продукция, государственное управление, инвесторы, конкурентоспособность, эффективность.

Key words: agro-industrial complex, foreign experience, innovation activity, infrastructure, science-intensive products, public administration, investors, competitiveness, efficiency.

Кіріспе. Жаһандық экономика қарқынның жеделдеуі, соңғы онжылдықта жекелеген елдердің экономикалық дамуының өсуі инновациялық адами қызмет әлеуетінің ашылуына байланысты айтарлықтай дәрежеде болды. Қазіргі таңда әлеуметтік-экономикалық жүйелердің қоғамда мәнді өзгерістерге алып келетін жаһандық деңгейде құрылымдық өзгерістері жүріп жатыр, бұл оның болашақ дамуының негізін қалаушы кезеңдердің бірі. Сонымен қатар, негізінде жаңа білімдерді пайдалануды арттыру процесі жатқан экономиканы

белсенді қалыптастыру жүргізілуде. Жаңа білімдерді пайдалануды арттыру елді тұрақты дамытудың негізі болып табылады. Табиғи ресурстарды, адами капиталды, қаржы активтерін, білімді экстенсивті пайдаланудың дәстүрлі үлгісі инновациялық даму моделі болып табылады [1].

Инновациялық қызмет шаруашылық қызметтің қосылған құнын бір неше рет ұлғайтады, тұтастай алғанда әлемдік экономикадағы ұлттық институционалдық жүйелерде түбегейлі өзгерістерге алып келеді. Ғылыми-техникалық прогресті дамытудың

қазіргі кезеңінде аграрлық саладағы ғылыми зерттеулер мен әзірлемелердегі шағын бизнестің рөлі айтарлықтай өсті. Бұл ғылыми-техникалық прогрестің шағын, орта, жоғары технологиялық шаруашылықтарға олардың өлшемдеріне сәйкес келетін қазіргі заманғы техниканы сатып алуға, салыстырмалы төмен шығындар мен жоғары техникалық деңгейде өндіріс пен әзірлемелерді жүргізуге мүмкіндік беруімен байланысты; инновациялық саладағы шағын бизнесті жандандыру елеулі дәрежеде тәуекелдің жоғары үлесі бар енгізу фирмалары үшін тәуекелдік капиталдың осы түрі үшін күрделі салымдарды қаржыландырудың жаңа нысанының пайда болуына ықпал етті.

Зерттеу материалдары мен әдістері.

АҚШ экономикасында инновациялық үдерісті басқару проблемаларын шешудің үлкен тәжірибесі жинақталған. Экономикада еңбектің функционалдық бөлінуінің негізінде "тәуекелдік бизнес" деп аталатын инновациялық қызметке маманданған кәсіпкерліктің ерекше түрі пайда болды және белсенді дамып келеді. АҚШ-тың агроөнеркәсіптік компаниялары шеңберінде ірі шаруашылық ұйымдарының жұмыс істеу принциптеріне барынша сай келетін Инновациялық процестерді басқарудың әдістері мен ұйымдастыру нысандары өңделді. Шығындардың шоғырлану дәрежесі бойынша ғылыми сала экономикалық дамыған елдерде өндірістік сала анағұрлым озық.

ҒЗТҚЖ саласындағы ұсақ ауыл шаруашылығы кәсіпорындарының тиімділігі кәсіпорынның көлемімен байланысты. Әрине, ұсақ капитал үшін жаңа енгізілімдер жолындағы басты кедергі қаржылық, материалдық және адам ресурстарының шектеулілігі болып табылады, алайда алыпсатарлар өнер табысты игеру фазасына жеткізбейді, өйткені оларда жеткілікті қаржы қаражаты жоқ. Сондықтан кәсіпорын мөлшерінің ғылыми зерттеулердің тиімділігіне немесе қабілетіне әсері туралы сұраққа бір мәнді жауап беруге болмайды. Ірі ғылыми-өндірістік міндеттер мен бағдарламаларды шешу үшін орасан зор материалдық, қаржылық және кадрлық ресурстар қажет екендігі анық, ұсақ капитал ірі фирмалардың қосалқы мердігері ретінде ғана осындай бағдарламаларға қатыса алады. Осы себеп пен мемлекеттің осындай бағдарламаларға қаржылық көмегінің мәні өсуде.

Нәтижелер және оларды талқылау.

Инновациялық модель бойынша дамушы мемлекеттерде экономикалық стратегияның өзегі жоғары технологиялық өндіріс-

терді дамыту ғана емес, инновациялық теңгерімділікке қол жеткізу – инновациялық компоненттің рөлі мен көлемін оңтайландыру болып табылады. АҚШ ауыл шаруашылығында ғылыми-техникалық саясатты жүзеге асыру жақсы дамыған институционалдық құрылымға негізделеді. Агроөнеркәсіптік кешендегі ғылыми-техникалық прогресті басқарудың американдық құрылымының ерекшелігі мемлекет пен жеке бизнестің тығыз өзара іс-қимылы болып табылады. Мемлекеттік және жеке көздер есебінен қаржыландырылатын аралас ұйымдардың айтарлықтай үлес салмағы бар.

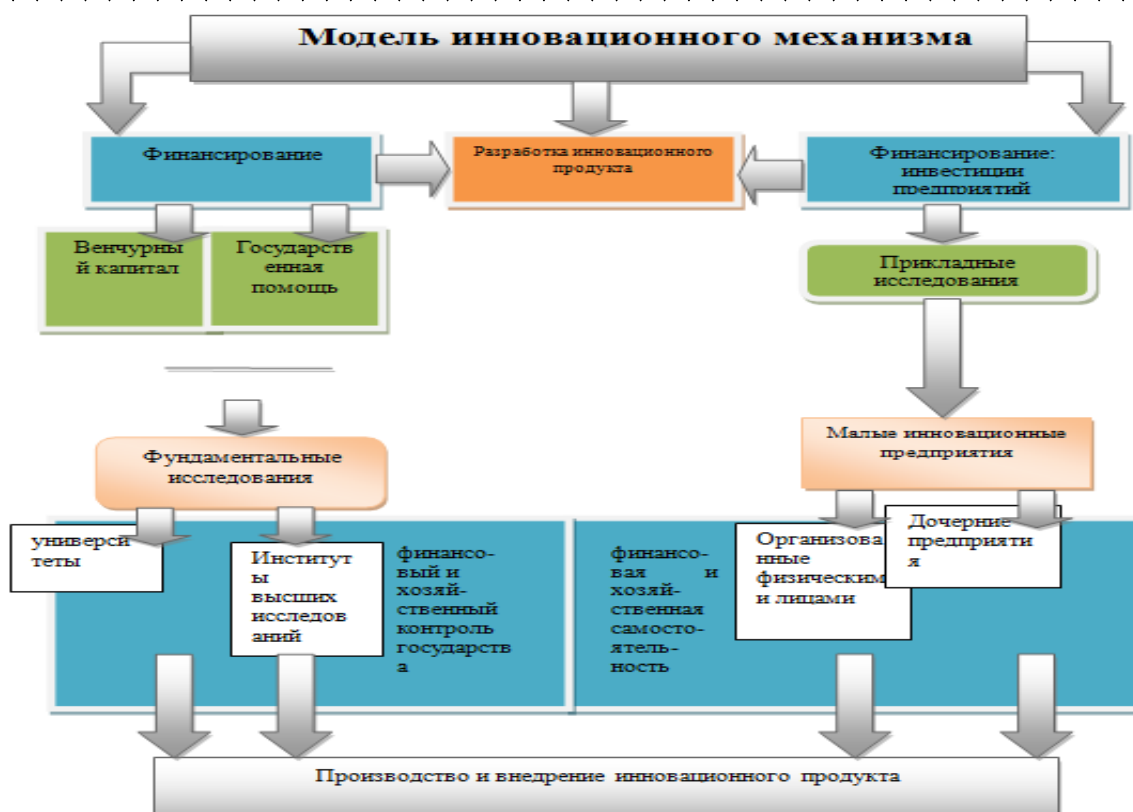
Аграрлық саладағы мемлекеттік және жеке институттардың келісімшарты – инновациялық механизмнің маңызды ерекшелігі. Ірі өндірушілердің мүдделерін білдіруші бола отырып, жеке ұйымдар кері байланысты жүзеге асырады, мемлекеттік органдарға бизнес үшін олар жүргізетін шаралардың тиімділігі туралы және кәсіпкерлерге – мемлекеттің экономикалық саясаты туралы ақпарат береді. Бұл ұйымдар сондай-ақ елдің ғылыми-техникалық дамуын мемлекеттік басқарудың қазіргі заманғы моделін қалыптастыруда маңызды рөл атқарды.

Инновациялық механизмнің американдық моделі іргелі зерттеулерде ірі ғылыми құрылымдармен белсенді қолданылады, американдықтар негізгі мөлшерлемені ұсақ кәсіпорындарға жасайды (1 сурет).

АҚШ-та ауыл шаруашылығы ғылымына арналған мемлекеттік шығындардың құрылымын талдау олардың сомасының 24%-ы өсімдік шаруашылығы саласындағы зерттеулерге, 12%-ы мал шаруашылығына, 4,5%-ы азық-түлікпен байланысты зерттеулерге, 12,5%-ы тыңайтқыштарды пайдалану тиімділігін арттыруға бағытталғанын көрсетеді.

ҒЗТҚЖ бағыттарының бірі биотехнология болып табылады, онда мемлекеттік қаражаттың 0,9%-ы ауыл шаруашылығы ғылымына жұмсалады, үкіметтік қорлардың 16%-ы ауыл шаруашылығы ғылымына, ауыл шаруашылығы өнімдерін өткізу саласындағы зерттеулерге жұмсалады.

Жапонияда премьер-министр басқаратын ғылым істері жөніндегі кеңес жұмыс істейді. Оның құрамына бірқатар министрліктердің басшылары, сондай-ақ ірі жеке өнеркәсіптік корпорациялардың өкілдері кіреді. Ғылым істері жөніндегі кеңес елдің ғылыми-техникалық дамуының стратегиялық желісін тұжырымдайды және мемлекеттік бюджеттен ҒЗТҚЖ-ға арналған шығыстардың мөлшерін айқындайды.

1 сурет – Ауыл шаруашылығының инновациялық механизмінің американдық үлгісі

FTP-ны мемлекеттік реттеудің жапон моделі мынадай негізгі қағидаттарға негізделеді:

- елдің ғылыми-техникалық дамуының ұзақ мерзімді бағдарламасының болуы;
- ғылыми-техникалық саясатты іске асыруда ірі корпорацияларға сүйену;
- қолданбалы зерттеулер мен әзірлемелерді ынталандыру;
- шетелде лицензияларды белсенді сатып алуды ынталандыру.

Жетекші еуропалық елдерде ұлттық мемлекеттік органдар ұлттық ғылыми-техникалық әлеуетті қалыптастыруда, корпорацияларға, оның ішінде өз өнімдерінің және ұлттық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мүмкіндігі бар АӨК-де қолдау көрсетуде елеулі рөл атқарады. Еуропалық модель толық инновациялық циклдің үлгісі болып табылады – инновациялық идеяны қалыптастырудан бастап дайын өнімнің жаппай өндірісіне дейін (2 сурет). Әдетте, бұл модель инновациялық жүйе құрылымының барлық компоненттерін қамтиды: іргелі және қолданбалы ғылым, зерттеулер мен әзірлемелер (R&D), тәжірибелік үлгі өндірісі және жаппай өндіріс, сондай-ақ сараптама құрылымының, кадрларды қаржыландыру мен қайта өндірудің әр түрлі типтері [1].

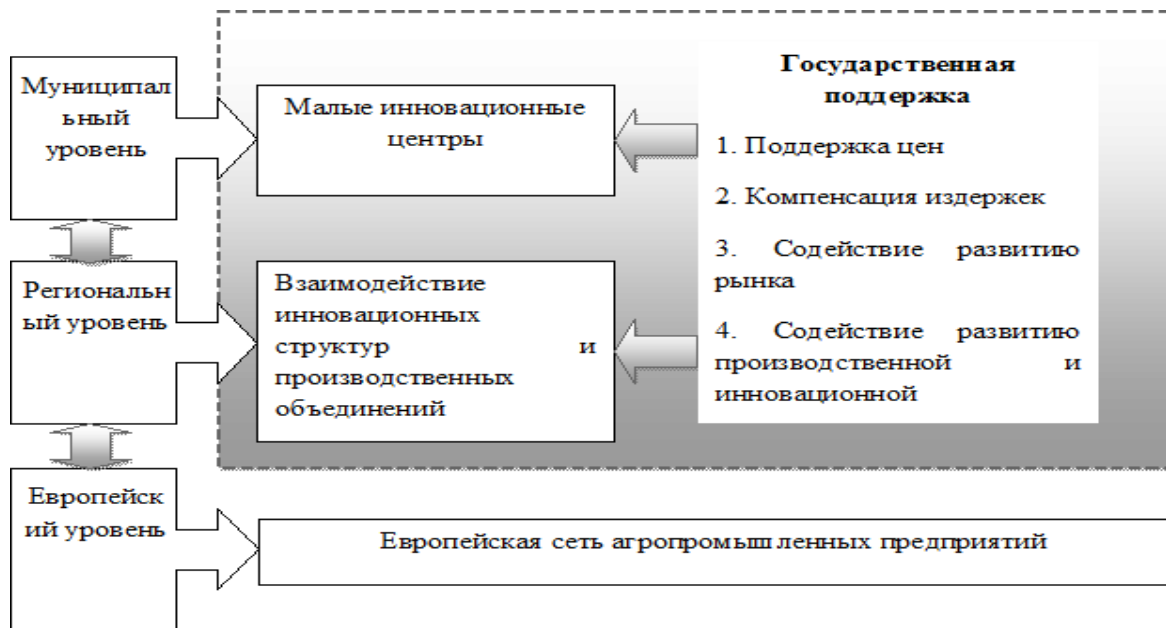
Басқару құрылымдарының әртүрлілігіне қарамастан, макроэкономикалық саясат қағидаттарындағы, тактикалық мақсаттардағы айырмашылықтар Батыс Еуропа елдері үшін ортақ көптеген сәттер бар. Олардың мемлекеттік ғылыми-техникалық тұжырымдамасы АҚШ және Жапонияның жетекші фирмаларымен бәсекелесуге қабілетті ірі корпорациялардың аз ғана санын "ұлттық чемпиондарды" ынталандыруға негізделеді. Оларға ҒЗТҚЖ-ның агроөнеркәсіптік өндіріске арналған мемлекеттік қаражатының басым бөлігі алынады.

Егер құнды іргелі идеялар жаңа технологиялық процестерді әзірлеу үшін пайдаланылмаса, ал жаңа технологиялар кең қоғамдық сұраныс тауарларына айналмаса немесе жергілікті салаларда өте тар қолдануды тапса, онда FTP осы бағытының әлеуеті тұтынушылық сұраныс үшін іс жүзінде іске асырылмайды.

Инновациялық үдерістің жоғарыда келтірілген ұғымдары, оларды түсіндіру шетелдік және отандық әдебиетте кеңінен таралған. Алайда олар жалпы сипатқа ие және халық шаруашылығының әр түрлі салаларының ерекшеліктерін көрсетпестен, макроэкономикалық деңгейде инновациялық қызметті ұйымдастырудың негізгі мақсаттарын, міндеттері мен принциптерін ашады, бұл нақты салаға немесе салаға тән, орта мен

қызмет жағдайларын қалыптастыруға ықпал ететін инновациялық басымдықтарды анық-

тауға мүмкіндік бермейді [2].

2 сурет – Ауыл шаруашылығының еуропалық қызмет етуінің инновациялық механизмінің моделі

Бұл жағдай отандық агроөнеркәсіптік кешенді дамыту ерекшеліктерін ескере отырып, инновациялық үдерістерді дамытуға және инновациялық қызметті жүзеге асыруға байланысты жиынтық ұғымдық аппаратты нақты байланыстыруды талап етеді. Баян-далғанның негізінде, агроөнеркәсіптік өндіріске қатысты инновациялық қызметті ғылыми зерттеулер мен әзірлемелердің не-месе өндірістік тәжірибенің нәтижелерін пайдалану негізінде жаңа немесе жетілдірілген өнім жасау және оны өндіруді ұйымдастыру жөніндегі дәйекті жүзеге асырылатын іс-қимылдардың жиынтығы ретінде түсіну керек. Инновациялық қызметті тұрақты және үздіксіз жүзеге асыру жаңа немесе жақсартылған өнімді жасау және оны қайта өңдеу немесе өндірістің жетілдірілген технологиясын жетілдіру мақсатында ғылыми зерттеулер мен әзірлемелерді жүргізу, инновацияларды жасау және оларды тікелей өндірісте игеру жөніндегі нақты іс-шаралардың заңды және дәйекті түрде кезектесетін жүйесі ретінде айқындалатын инновациялық процесті қалыптас-тыруды алдын ала айқындайды.

Әр түрлі сала, қызмет үшін шаруашылықтардың принципті инновациялық мәнінің айырмашылығы жоқ, ал олар инновациялық процестің сипаты мен бағыты айтарлықтай ерекшеленуі мүмкін. АӨК-де өзінің инновациялық процестері бар - инно-

вациялық белгісіздіктің жоғары деңгейі тәуекел мен іс-әрекетімен сипатталады [3]. Нәтижесінде зерттелген іргелі саланың 5-10 оң құрауышы ұйымдарда алу ықтималдығы, ғылыми – 85-90% қолданбалы әзірлемелер, жобалау-конструкторлық – 95-97%, агроөнеркәсіптік өндірістің ерекшеліктерімен келісілген және оның ауыл шаруашылығының басты құрамдас бөлігі болып табылады [4].

Оларға мыналар жатады, келесі:

- ауыл шаруашылығы өнімдері мен оны қайта өңдеу өнімдерінің көптеген түрлері, оларды өңдеу және өндіру технологиясындағы елеулі айырмашылық;
- өндіріс шарттары бойынша елдің жекелеген өңірлерін едәуір саралау;
- ауыл шаруашылығы өнімдерінің жекелеген түрлері және оны қайта өңдеу өнімдері бойынша өндіріс кезеңінде үлкен айырмашылықтар;
- ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерінің ғылыми-техникалық өнім өндіретін ұйымдардан оқшаулануы;
- ауыл шаруашылығы қызметкерлерінің түрлі әлеуметтік деңгейі;
- ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерінің инновациялық құрылымдармен көптеген нысандары және байланыстары;
- ғылым жетістіктерін ауыл шаруашылығы тауар өндірушілеріне берудің нақты және ғылыми негізделген ұйымдық-экономикалық тетігінің болмауы және соның

салдарынан өндірісте инновацияларды игеру бойынша саланың елеулі артта қалуы.

Агроөнеркәсіптік өндірістің жүйе ретінде күрделілігінің жоғары деңгейі және онда инновациялық процестің көрсетілген ерекшеліктері оны іске асыру тәсілдері мен әдістерінің ерекшелігін айқындайды.

Өзінің мәні мен сипаты бойынша инновациялық саясатты іске асыру әдістері ең қауіпті болуы мүмкін, бірақ олардың жиынтығы бір мақсатты көздейді – инновациялық циклдың барлық сатыларын толық қамтуды ескере отырып, табысты және тиімді инновациялық қызмет үшін АӨК-нің барлық деңгейлерінде барынша қолайлы жағдайлар жасау: инновацияларды жасаудан бастап оларды тікелей агроөнеркәсіптік өндірісте игеруге дейін. Бұл әдістер өте көп болғандықтан, оларды ұйымдастырушылық, экономикалық, заңнамалық-құқықтық және әлеуметтік-психологиялық деп жіктеуге болады [5,6].

Бұл үшін әр түрлі құрылымдар: ғылыми, ғылыми-техникалық және ғылыми-технологиялық орталықтар, технопарктер, технополистер, ғылыми-өндірістік бірлестіктер мен жүйелер, ғылымды қажетсінетін өнім өндіру жөніндегі мамандандырылған құрылымдар түрінде инновациялық инфрақұрылымды қалыптастыру және дамыту қажеттілігі туындайды. Инновациялық инфрақұрылым тұрақты дамуда: инновациялық құрылымдардың қарапайым нысандарынан қайта құрылымдауды жүргізу жолымен неғұрлым күрделі. Экономикалық, маркетингтік, ақпараттық, коммерциялық бөлімшелерді қамтитын кешенді ғылыми ұйымдар құрылатын болады. Бұл ретте инновациялық үдерістің ұйымдастырушылық тетігінің нақты анықтығы маңызды мәнге ие: іргелі және қолданбалы зерттеулер мен әзірлемелерді жоспарлаудан бастап инновациялық бағыттылықтың неғұрлым басым бағыттары бойынша инновацияларды құру мен оларды өндірісте игерудің соңғы кезеңіне дейін.

Инновациялық инфрақұрылымды қалыптастырудан басқа, АӨК ғылыми-техникалық саласын институционалдық қайта құру саланың аграрлық және қызмет көрсететін кәсіпорындарымен ғылыми ұйымдарды біріктіруге және өңірлік және өңіраралық инновациялық-технологиялық орталықтардың бағдарламаларына қызмет көрсету үшін шағын бизнес құрылымдарын құруға бағытталуы тиіс.

Нарық жағдайында инновациялық саясатты іске асырудың экономикалық әдістері үлкен маңызға ие. Оларға: инновациялық бағдарламалар мен жобаларды іске асыру

үшін экономикалық жағдайлар жасау, инновациялық қызметті мемлекеттік қаржыландыру, инновациялық салаға инвестицияларды кеңінен тарту, кәсіпкерлікті дамыту және инновациялық жобаларды коммерцияландыру жатады.

АӨК-дегі инновациялық саясатты іске асыру үшін кәсіпорындарды қаржылық сауықтыру, олардың төлем қабілеттілігін арттыру және оларды игеру үшін қажетті инновациялар мен ресурстарды сатып алу мүмкіндігі аз маңызға ие емес.

Инновациялық саясатты табысты іске асыру АӨК-дегі инновациялық қызметті регламенттейтін заңнамалық және нормативтік-құқықтық тетіктерді қалыптастырусыз мүмкін емес. Бұл үшін саладағы инновациялық процестерді дамытуға мемлекеттің қатынасы, мемлекеттік ұйымдардың жауапкершілігі, инновациялық қызметке қаражатты инвестициялау мақсатында қолайлы жағдайлар жасау жөніндегі мемлекеттік қолдаудың бағыттары мен шаралары айқындалуға тиіс заңдар мен басқа да нормативтік құжаттарды әзірлеу және қабылдау қажет [7].

Инновациялық саясатты табысты іске асыру үшін, ең алдымен, саланың экономикалық дамуының маңызды факторларының бірі ретінде инновациялық процестердің мәні мен рөлін қоғамның түсінуі қажет. Сондықтан қоғам алдында ауыл шаруашылығы тауар өндірушілерінің инновацияларға белсенді қызығушылығын қалыптастыру міндеті тұр, оған нақты ұйымдастырылған Ақпарат және отандық және әлемдік ғылымның жетістіктерін насихаттау ықпал етеді.

АӨК-дегі тиімді саясаттың қажетті шарттарының бірі ретінде инновациялық процесті кадрлық қамтамасыз етудің маңызды әлеуметтік мәні бар. Қазіргі заманғы жағдайлар үшін инновациялық үдерістің ерекшеліктерін жетік білетін және ғылыми-техникалық прогрестің жедел дамуы жағдайында табысты жұмыс істеуге қабілетті мамандар мен кәсіпорын басшылары қажет. Осы мақсатта АӨК жоғары және орта оқу орындарында инновациялық процесстерді дамыту проблемалары бойынша мамандар даярлауды күшейту қажет, бұл барлық деңгейлерде шығармашылық процесті басқаруды үнемі жетілдіруге мүмкіндік береді.

АӨК-де инновациялық саясатты іске асыру үшін құрылымы, функциялары, сондай-ақ қызмет ету ерекшеліктері бойынша принципті айырмашылықтар тән түрлі инновациялық құрылымдардың қызметі үлкен маңызға ие. Нәтижелердің тиімділігі олардың ұйымдастырылуы мен жұмыс істеуін

реттейтін негіз қалаушы нормативтік актілердің уақтылы әзірленуіне едәуір дәрежеде байланысты болады. Мұндай заңнамалық құжаттар республикалық және жергілікті деңгейлерде қабылдануы мүмкін. Атап айтқанда, АӨК-дегі инновациялық үдерістерді дамыту туралы заңды қабылдау қажет. Жергілікті жағдайларға қатысты өңірлік деңгейде өңірдің АӨК-дегі инновациялық процестерді дамыту бойынша заңнамалық актілер әзірленуі тиіс [8].

Инновациялық саясатты табысты іске асыруға көбейту ауыл шаруашылығында инновациялық процестерді дамытуды жеделдетуге мүмкіндік беретін ғылымды қажетсінетін өнім өндірісіне қаражат салатын инвесторларды ынталандыру жөніндегі шаралар ықпал ететін болады. Мұны инвесторлардың көмегімен де, қандай да бір ірі инновациялық жобаны іске асыру үшін уақытша ұжымдарды ұйымдастыру арқылы да жүзеге асыру маңызды.

Қызметтің осы түрін ынталандыру жөніндегі басқа да шаралар да тиімді: жаңа енгізілімдерді енгізуді жүзеге асыратын субъектілер үшін салық және жеңілдіктер қабылдау; кәсіпорындар мен ұйымдардың амортизациялық қорларды инвестициялар көзі ретінде ұлғайту мүмкіндігін қамтамасыз ету мақсатында амортизациялық саясатты жетілдіру; ғылымды қажетсінетін бірегей жабдықтар мен т. б. лизингін дамыту.

Қазіргі жағдайда кәсіпорындарды сыртқы экономикалық қолдау және әртүрлі елдермен өзара іс-қимылды ұйымдастыруға бағытталған мемлекеттік билік органдарының күш-жігерін шоғырландыру аса маңызды және қажет. Бұл ретте жеке іс-шара ретінде осындай ұйымдардың халықаралық конкурстарға қатысуы мүмкін.

Тұжырымдар.

Біздің ойымызша, инновациялық саясатты іске асырудың басты әдістері:

➤ институционалдық және заңнамалық жағдайларды қалыптастыру, зияткерлік меншік нарығын дамыту және ғылым-техникалық қызмет нәтижелерін шаруашылық айналымға тарту және инновацияларды енгізу үшін басқа да шұғыл шаралар;

➤ ғылымды қажетсінетін өнімдерді шығару және іске асыру бойынша шетелдік әріптестермен бірлескен кәсіпорындар құру, шетелде отандық инновацияларды ілгерілету, ғылымды қажетсінетін жабдықтар лизингі, инновациялық жобалар бойынша ақпарат алмасу үшін халықаралық ақпараттық жүйелерге кіру;

➤ басқа мемлекеттермен өзара іс-қимылды ұйымдастыруға бағытталған мем-

лекеттік билік органдары мен жеке инвесторлардың күш-жігерін шоғырландыру;

➤ жалпыұлттық сипаттағы, бірақ жеке инвесторлар үшін тартылмайтын инновациялық бағдарламалар мен жобаларды іске асыру үшін тікелей мемлекеттік инвестициялар бөлу.

Әдебиеттер тізімі

1 Сэй, Ж.Б. Трактат по политической экономии/ Ж.Б. Сэй.- М.: Директ-Медиа, 2017.—67с.

2 Тажибаева, Р.М. Основные направления реализации инновационной политики в агропромышленном комплексе Казахстана /Р.М.Тажибаева//Проблемы агробизнеса.-2018.-N3.- С. 38-43.

3 Шарипов, А.К. Индустриально-инновационный механизм развития АПК Казахстана/ А.К. Шарипов, М.Т. Кантуреев // Проблемы агробизнеса.-2018.-N3.-С.17-22.

4 О состоянии и развитии малого бизнеса в Республике Казахстан / Агентство РК по статистике МНЭ РК (2015) [Электронный ресурс] URL:[http://www. stat.kz](http://www.stat.kz) (дата обращения: 15.04.2020).

5 Кларк, Дж.Б. Распределение богатства /Дж.Б.Кларк -М.: Экономика, 2015. - 447 с.

6 Шумпетер, Й. (2015). История экономического анализа. Архивная копия от 8 декабря 2015 на Wayback Machine. [Электронный ресурс] URL: [http://www.b-ok.asia/ book/ region Change](http://www.b-ok.asia/book/region%20Change) (дата обращения:15.04.2020).

7 Автономов, В. Практики глазами теоретиков (феномен предпринимательство в экономической теории)/ В.Автономов // Предпринимательство в России.-2017.-№4(11).-С.5-11.

8 Мамыров, Н.К., Саханова, А.Н., Ахметова, Ш.С., Брузати Л. (2015). Государство и бизнес. Государство, предпринимательство и общество [Электронный ресурс] URL:[http:// www.ontustik.kz](http://www.ontustik.kz) (дата обращения:15.04.2020).

References

1 Sei, J.B. Treatise on Political Economy / Ж.Б. Сэй.-М.: Direct-Media, 2017.-67p.

2 Tajibayeva, R.M. Main lines of innovation policy implementation in the agribusiness complex of Kazakhstan / R.M. Tajibaieva // Problems of the agribusiness market.- 2018.-N3.-P. 38-43.

3 Sharipov, A.K. Industrial-Innovative Mechanism for the Development of the APC of Kazakhstan / A.K. Sharipov, M.T. Kantureev//Problems of the AgriMarket.-2018.-N3.- P.17-22.

4 On the state and development of small business in the Republic of Kazakhstan / Statistical Agency of the Republic of Kazakhstan MNE RK (2015) [Electronic resource] URL: [http:// www.stat.kz](http://www.stat.kz) (date of access: 15.04.2020).

5 Clark, J.B. Wealth Distribution / J.B. Clark -M: Economy, 2015. - 447 p.